

הזמנה

פורום דש"א

דיון בנושא: עידוד שיקום אקולוגי בשטחים חקלאיים ערכיים ונטושים

המפגש יתקיים ביום ה', 18.7.13, בשעה 17:00.

משך המפגש כ-3 שעות.

מקום המפגש: משרדי החברה להגנת הטבע, רח' הנגב 2 תל אביב, קומה 4 (אולם נגב).

תכנית המפגש:

פתיחה והנחיה: יואב שגיא

- פרופ' תמר דיין: שיקום אקולוגי של שטחים חקלאיים – התרומה לשמירה על המגוון הביולוגי.
- ד"ר אורית סקוטלסקי: הצגת דוגמאות לעיבוד אקולוגי של אזורים חקלאיים בעולם, והצעות קונקרטיות לקידום בישראל.
- עו"ד ומתכננת ערים איריס האן / אדר' ענת הורוביץ-הראל: הצגת התשתית המשפטית והמנהלית הקיימת.

התייחסות:

- רענן אמויאל / ענת לווינגרט, משרד החקלאות
- מנחם זלוצקי, המשרד להגנת הסביבה
- עמיר ריטוב, יו"ר מועצה אזורית לב השרון
- יריב מליחי, רשות הטבע והגנים
- נציג רשות מקרקעי ישראל

דיון פתוח בהשתתפות הקהל

ההשתתפות בהרשמה מראש.

נא לאשר השתתפות בדואר אלקטרוני – edna@spni.org.il

רקע:

הנחת העבודה ביחס לשטחים חקלאיים נטושים, המהווים כ-17% מתוך כלל השטח החקלאי¹, היא כי זהו מצב לא רצוי וכי יש לעודד את עיבוד הקרקע. זאת מתוך חשש ששטח חקלאי שאינו מעובד סולל את הדרך להפיכתו לנדל"ן מניב על חשבון קיומו של שטח פתוח. אולם, קרקעות חקלאיות נטושות מהוות הזדמנות לשיקום אקולוגי² של שטחים בעלי רגישות סביבתית גבוהה כגון שולי שמורות טבע, גדות נחלים או מסדרון אקולוגי באזור חקלאי. שיקום אקולוגי עשוי לתרום להסדרה הידרולוגית, לשיקום הקרקע ולשמירה על משאבי הטבע באזורים חקלאיים (קרקע, מים ומגוון ביולוגי).

לפיכך גובשה במדינות שונות בעולם מדיניות להברה³ מכוונת של קרקע בשטחים מתאימים. זאת בכדי לשקם את הנוף הטבעי, לשמור על מגוון מיני הצומח והחי ולהבטיח אספקה של שירותי מערכת אקולוגיים החיוניים לרווחת האדם ולתפקוד החקלאות. באירופה, בארה"ב ובמדינות רבות אחרות קיימות תכניות לשיקום אקולוגי של שטחים חקלאיים ומתן גמול לבעלי זכויות בקרקע תמורת השירות האקולוגי שמעניק השיקום לציבור.⁴

בישראל, אשר סובלת ממחסור חמור בשטחים טבעיים, אין עדיין התייחסות מוסדית למדיניות של הברת קרקעות, הנדרשת בשטחים בעלי רגישות סביבתית אקולוגית גבוהה. אחד החסמים המרכזיים הניצבים בפני יישום מדיניות כזו הינו חוזה חכירת הקרקע החקלאית, המחייב כי כל שטח חקלאי יעובד באופן פעיל, והפסקת העיבוד הינה עילה להפסקת חוזה החכירה. מגבלה נוספת קיימת בחוק ההתיישבות החקלאית⁵ המחייב עיבוד חקלאי של הקרקע והטלת סנקציות כנגד חקלאי שאיננו מעבד אותה.

הצעות ראשוניות להכרה בשיקום אקולוגי כ"טיפול ראוי" בקרקע חקלאית ולדרכי התגמול לחקלאים שיקצו שטחים לשיקום נכללות במסמך המדיניות לשמירה על שטחים פתוחים (2003)⁶

¹ כ- 700,000 דונם קרקע חקלאית אינה מעובדת נכון לשנת 2005. ר' אמדור ל, אבנימלך י. וצבן ח. (2005), "שמירה על המרחב הכפרי הזכות לעבד – החובה לעבד מודל יישום חקלאות בת קיימא באזורים חקלאיים נבחרים", מוסד שמואל נאמן. עמ' 3, 37.

² Set-aside ; Ecological Restoration.

³ הברה מהמילה "בור", במובן של הפיכתן לאדמות בור, אדמות שאינן מעובדות במודע ובמכוון במטרה להביאן לכלל שיקום אקולוגי.

⁴ ראו מאמרים בנידון: סקוטלסקי א., "מסדרונות אקולוגיים באזורים חקלאיים: עקרונות לתכנון ולמשק חקלאי", אוניברסיטת ת"א קמפוס טבע, 2010; סקוטלסקי א., "רפורמות במדיניות הסבסוד החקלאי באירופה: תכניות לעידוד חקלאות משמרת סביבה", אוניברסיטת ת"א, 2006. "אסטרטגיה לפיתוח בר קיימא במשרד החקלאות ופיתוח הכפר", 2010.

⁵ סייגים לשימוש בקרקע חקלאית ובמים, תשכ"ז-1967

⁶ ראו סביבותכנון/סדן לובנטל/לרמן אדריכלים, "אמצעי הרתעה פיסקלי מפני הזנחה של שטחים פתוחים – תיק כלי", בתוך: מדיניות וכלים לשמירה על שטחים פתוחים, 2003.

ובמסמך "שמירה על המרחב הכפרי הזכות לעבד – החובה לעבד" בהוצאת מוסד נאמן (2005).⁷ קיימות כיום יוזמות ראשוניות לשיקום אקולוגי ונופי של שטחים מתאימים במסגרת פרויקט "חקלאות תומכת סביבה" של משרד החקלאות.⁸ ואולם, חסרות עדיין התייחסויות ישימות להתמודדות עם כלל החסמים הקיימים בישראל בדרך להטמעת המגמה, כנהוג במדינות העולם.

מכון דש"א בוחן את האפשרות לערוך עבודה בנושא זה, שמטרתה: (1) סקירת כלל החסמים החוקיים והמנהליים לקידום המגמה בישראל (2) גיבוש המלצות ישימות להתגברות על החסמים ולעידוד המגמה.

מטרת המפגש היא לקיים דיון בסוגיות הקשורות בנושא זה, ולבחון את הדרכים לקידומו.

שאלות מוצעות לדיון:

מהם הצרכים?

- מהי התרומה של שיקום אקולוגי של שטחים חקלאיים לרווחת הציבור?
- באילו מקרים כדאי להשקיע משאבים לאומיים בשיקום אקולוגי של שטחים חקלאיים?

מהם החסמים?

- שיקום אקולוגי של שטחים חקלאיים ומתן גמול לחקלאים על חקלאות תומכת סביבה מקובלים היום בעולם. מהם הגורמים המעכבים קידום מגמות אלה בישראל?

פתרונות אפשריים

- מהם המהלכים הרצויים לעודד שיקום אקולוגי של שטחים חקלאיים מבחינה קרקעית, ניהולית, סביבתית וחברתית?
- מה ניתן לעשות בתחום זה עם וללא שינויי חקיקה?
- מהו מבנה הבעלות ומנגנון הניהול הרצוי לשטחים חקלאיים שיוסבו לשיקום אקולוגי?
- מקורות ודרכים למימון גמול לחקלאים עבור שירותי מערכת אקולוגית.
- מהו תפקידם של רשות מקרקעי ישראל ושל משרד החקלאות בהובלת מהלך כזה, לאור שינויי הגישות והחקיקה בתחום?

⁷ ר' אמדור ל, אבנימלך י. וצבן ח. (2005), "שמירה על המרחב הכפרי הזכות לעבד – החובה לעבד מודל יישום "חקלאות בת קיימא באזורים חקלאיים נבחרים", מוסד שמואל נאמן. עמ' 19.

⁸ ראו [אתר חקלאות תומכת סביבה: למען החברה, הכלכלה והטבע](#)